91. ՊՈՒՐԹ ԿՅԶՈՂԸ՝ ԹԱՔԱՎՈՐ

Ավալվա վախտը լըմ ա լըմ չի, մի Վան անընով շհար ա լըմ։ Էս Վան շհարումը մի պուրթ կյզող մարթ ա լըմ, մի սիրո՜ւն, սիրո՜ւն բեքնակի նման գյլիզ սիրուն էլ կնիկ ա ուններմ։ Էս մարթը շատ քյասիբ ա լըմ, պուրթ կյզելուց սավահի, ուրիշ էլ սյան կարըմ չի անի։ Էնա, թե պուրթ ունեցող ա լըմ, կանչում են կյզել են տալի ու մի քանի կապեկ են տալի, թե հու չէ, էդ խեղճը մնում ա պարապ-սարապ, տանը կնկա կողքին նստած։ Մի մուդաթ սրան ըսկի պուրթ կյզելու կանչող չը լըմ։ Որ շատ տանը մնում ա հա՜, պակասութինը էս խեղճին գյլիզ ամեն ղուլիցն էլ խլում ա. կաղնում ա։ Էս խեղճի կնկա ջանին, որ շատ հասնըմ ա հա՜. մի օր էս մարթին ասըմ ա.— Ա՜ մարթ, ի՞նչ ես կոնդի նման տանը նստել, տենում ես, որ էլ իլլաջ չունենք, էքուց-էլօր ձին-ձմեռ ա ղաքնեռումս. ալիր չունենք, հաց չունենք, ինչ դի լիլ մեր հալը։ Մարթ ես, տղամարթ ես, աշխարքս լեն ա, բոլ ա, մենակ հու մեր Վանը չի՜, վեր կաց, քյնա՜ ուրիշ տեղերի վրա, բալքյամ մի քիչ կրանաս աշխատանք անիլ։

Մարթը ասըմ ա. «Հա՜, լավ ես ասըմ, ա՜ կնիկ, հենց էքուցվանից վեր կկենամ ու կքնյամ, համա մի պանից վախենում եմ. թե հեշկել իմ ետ տանալը քե կլխից հանող լի, քե խափող լի։ Կնիկ ես, ինչքան չլի, հեշտ կխափվես»։ Կնիկն օրթում կրակն ա ընկնում, թե ինչ էլ որ լի, իրան օրումը խափվիլ չի։

Մարթը ասըմ ա. «Տհենց թե խոսքիդ պինդ ես հա՜, արի իրար

հետ օրթում ուտենք, խոսկ տանք իրար, որ հեշկել մինչև իմ ետ դառնալը դու էլ, ես էլ ընարատ կենանք»։

Պերում են սհանք հացն ու կյինին մեշաեղ են տնում ու մարթը ասում ա. «էս հացը, որ կա նշխարք ա, մեր տեր Յիսուս Քրիստոսի մարմինն ա, կյինին էլ նրա արինն ա. ինքն էլ մեղ վկա լի, որ մենք իրար չխափենք»։

Էս օրթումը ուտելուցը ետը, մարթը վի ա ունում իրան նետն ու աղեղը ու ճանփա ա ընկնում, քյնում ղարիբութին՝ չորս տարով աշխատանք անելու։ Կնիկն էլ մնում ա տանը։

Քրշեր-ցերեկ էն կնիկը մի էն ա աղոթք ա անում, ասում ա. «Տեր աստած, տու ինձ տուր էն ղայդի միտքը, որ ես կարանամ իմ օրթումը պահեմ, տու իմ մարթին աջողութին տուր, սաղութին տուր, ղարիբութենըմը բալքյամ մի քանի կապեկ կարանա աշխատիս։ Ղաղմի ամեն ռավոտ լիսը ծեքելիս, բեքնակը մեր մտնելիս էնա սրա աղոթքը էս ա լըմ։ Սրա մարթի քյնալուցը մի էրկու օր ետը էս կնիկը մի ռավոտ տեղիցը վե ա կենում, տենում բեսի իրա պարցի տակին քսանհինգ մանեթ փող ա տրած, մնում ա բրմացած, ասում ա. «Հալրաթ շան որթի մարթ տրած կլի, որ ինչ ա կլխրհան անի»։ Էդ ասելուցը ետը էլեդ սկսում ա իրան աղոթքը անել։ Էբսի քշերը քնում ա, ռավոտը էլեդ տենում ա բեսի պարցի տակին էլեդ քսանհինգ մանեթ տրած, բրմանում ա, համա պանի կլխի չի ընկնում, թե սա ինչ պան ա։

Սհենց շատ ա անց կենում, թե քիչ՝ էտ էլ աստած ա խարար, էս կնիկը ամեն օր պարցի տակիցը քսանհինգ մանեթ հանում ա ու պահում, հանում ա ու պահում։ Մի վախտ մտիկ ա անում, տեսնում, որ փողը ղլիզ շատացել ա. ի՞նչ անի, ի՞նչ չանի, էս փողերը սու պերում ա իրանց մի հրևան հիվոր են ունենում, քյնում ա նրա կուշտը ասում ա. «Ապի՛, տու ինձ հեր ես, ես քե որթի եմ, մարթս տանը չի, ես էլ մենակ կարըմ չեմ, ինչ որ ուղում եմ անեմ, արի փողը ինձանից՝ քյոմակ արա, ինձ համար տեր շինենք»։

Էս հլիվորը քյնում ա, սրա համար լավ-լղաթին ըմարաթնին կաղնացնում, էս կնիկը էտ ըմարաթնին, թաքավորին լայաղ, լավ-լադաթով սարքըմ ա, կարքըմ ա ու միջումը նստում ա, էլեդ ամեն ռավոտ-բիկուն իրան աղոթքն ա անում։ Մի մուդաթ նհենց հարբստանըմ ա, նհենց հարստանըմ, որ էլ ասելու ոչ, է՛լ տավար, ոչխար, իլխով ծիաննի, մի խոսքով՝ ինչ ղայդի դովլաթ ասես, սա ասրմ ա, էլ ըսկի պակաս տեղ չի թողում։

Սրա մարթն էլ դարիբութենըմը աշխատած ա լըմ, մի իրեք-

չորս հարիր մանեթ, չորս տարին թմամում ա թե չէ, սա վի ա կենում դպա տուն ետ ա տառնըմ։ Կյալիս ա, կյալիս, որ հասնըմ ա իրանց ֆողը հա՛, տենում ա բեսի մի չորան մի սուրու ոչխար ա բածացնում։ Քյնում ա ասըմ. «Զորան ախպեր, ճանփորդ մարթ եմ, սովել եմ, մի քիչ կաթ տու ուտեմ»։ Զորանը սրան կաթն ա տալի, ուտըմ ա պրծնում ու ետով հարցնըմ ա, թե. «Էս ո՞ւմ ոչխարն ա»։ Զորանը ասըմ ա, թե. «Մեր շհարըմը մի պուրթ կյղող կա, նրա ոչխարն ա»։

Էս խեղճ մարթը, որ մանըմ չի, թե պուրթ կյղողի ոչխարն ա, մնում ա սառած կաղնած. թամամ արինը ցմաբում ա, ինքնիրան ասըմ ա. «Վա՜յ, կնիկս նամարդութին ա արել, օրթումը պահել չի. հալբաթ հարուստ բաղրկյան մարթ խափել ա կնկանս, կլուխը մին ա արել, որ էսքան ոչխար ա ետ քցել»։ Մտքումը տնըմ ա, որ տուն հասնելուն հադաղ կնկանը ղնարա-ղնարա կտորի։

Մի քիչ էլ քյնում ա թե չէ, տենում ա բեսի մի սուրու տավար ղաքին չորաննին բածացնում են, էլետ հարցնում ա, թե. «Էս ո՞ւմ տավարն ա»։ Ասըմ են. «Պուրթ կյղողինն ա»։ Մի քիչ էլ քյնում ա մի ծիու իլխու ա ռաստ կյալի։ Էլի հրցնում ա, թե. «Ո՞ւմն ա»։ Ասըմ են. «Պուրթ կյղողինն ա»։ Սա գյլիվ թամամ հվատում ա, որ իրան կնիկը շանորթութին ա արել, իրան խափել ա, ասըմ ա. «Տուն հասնեմ թե չէ, սհաթը ղամես փորը տեմ կոխիլ, սպանիլ տեմ։ Զունքի նա ինձ էդ ղայդի նամարդութին ա արել, ես էլ նրա հախիցը վեր կկյամ»։

Էս մտքումը տնում ա, քյնում։ Քյնում ա, քյնում, հասնըմ ա տուն։ Տենում ա, ի՞նչ, իրան հիլ արած տան իղն ու թողն էլ չկա. տենում ա բեսի ղաքին էն ղայդի ըմարաթնի ա կղնըցրած, որ մարթ մտիկ անելիս ռեխը մնում ա պաց։ Լհե տան տուռն ա հասնըմ թե չէ, իրան կնիկը բրավուրդ անելուն հադաղ վաղ ա տալի, սրա ճտովն ա ընկնում, փթաթվում ա սրան, շատ ուրխանըմ ա, ղրավաշներին հրամայում ա՝ սրան տանում են համամ, լավ-լազաթին լղացնում են, թաքավորի լայաղ պան շորեր են հաբցնում ու եդ պերում։ Էս մարթը մտքումը մին տնում ա զամեն կնկա փորը կոխի, շան նման ստակացնի, մին էլ ասըմ ա. «Քիչ էլ համփերեմ, տեսնամ ոնց ա լըմ»։ Կնկանը հրցնում ա, թե. «Էս որդիա՞ն ա էսքան ղովլաթը»։

Կնիկն էլ դուզ չի ասըմ, թե ոնց ա էլէլ, մենակ ասըմ ա. «Աստոծ մեզ հասցրել ա»։ Մարթը սրա խոսքին հվատում չի։

Սա մի ռավոտ քնիցը վի ա կենում ու ասըմ ա. «Կնի՛կ, էս

քշեր էրազումս աստոծ մի հլիվոր մարթի կերպարանքով ինձ ասեց, թե. «Որ տու քու կնկանը վի ունես, քյնաս փլան ախպրի կլխին մի ծառ կա՝ թոկր քցես էն ծառի կլուխը ու մի ծերիցն էլ մի ջվալ կապես, առաչ տու նստես մեչը, կնիկդ մի քանի անքամ քեզ պըրըցնի վերև ու էլեդ ցածացնի ներքև, եդով էլ տու նրան նհենց անես՝ ձեզ անպատճառ տղա կլի»։

Էս խեղճ կնիկը մարթի խոսքին հվատում ա, շատ էլ ուրախանում ա, որ իրանց տղա դի լիլ, վի կենում մարթի հետ ճանփա ընկնում քյնում։ Համա էս մարթը մտքումը չանորդութինը դրած ա յըմ, ո՛չ էրազ ա տեսած յըմ, ո՛չ էլ պան. դարիրութենից ետ տառնալիս մի ախպուր ա տեհած ըլըմ, հըմի էդ խեղճ կնկանը տանում ա էնտեղ, որ կլխին մի օյին կյա։ Ըհանք քյնում են, քյնում. հասնում են ախպրին. ախպրիցը մի մի ճուր են խմում. եդով թոկր քցում են ծառի կլխովը, մի ծերն էլ ջվալիցն են կապում. առաչ մարթը մեչումը նստում ա, կնիկը մի քանի անքամ սրան պըրցնում ա վերև ու էլեդ քաշացնում, վե ա պերում, եդով էլ կնիկն ա ջվալի մեչին նստում, որ մարթը իրան պըրցնի ու քշըցնի։ Մարթը սրան պըրցնում ա դլխեդ ծառի կլուխն ա հասցնըմ եդով թոկր ծառից կապում ու թողում քյնում իրան տուն։

Էս խեղճ կնիկը ըտի մնում ա կապած կախլած. չըչարվում ա չըչարվում ա, համա ուրդի՝ ջվալի ուխը պինդ կապած. ինքն էլ ծառի ծերին։ Ըղավում ա, ձեն ա տալի, համա ո՞րդի՝ բրանա քոլի մեչին ո՞վ ա լսում նրա ձենը։ Ըհենց ըտեղ մի վեց-օխտը օր մնում ա կապած կախլած, ամեն քշեր էլ սրա քսանհինդ մանեթը ջվալի մեչն ա կյալի։

Մի օր ընց ա ըլըմ, դետր մի բաղրկյան ա իրան քյարվանով ընց կենալիս ա ըլըմ։ Կյալիս ա էդ ախպրիցը հեռու քյարվանը կաղնացնում ու պեռները վեր ա պիրում, որ դինջանան. նոքյարներին էլ ղարկըմ ա, որ ըյնան ախպրիցը ճուր պիրեն։

Էս նոքյարները կյալիս են, տեհնում են, որ ըեսի ծառիցը մի ջվալ ա կախլած, մեչիցն էլ խսանի ձեն ա կյալի։ Վազ տալով կյալիս են բաղրկյանին ասըմ են. «Բա ահե-ահե, ըեսի մի ջվալ կա կապած ծառի կլխին, մեչիցը խսանի ձեն ա կյալի»։ Բաղրկյանը սհաթը վի ա կենում, քյնում ա ծառիցը վեր ա պիրում, ջվալը պաց ա անըմ, տեհնըմ մեչին ըեսի մի սիրո՛ւն, սիրո՛ւն կնիկ ա տըրած. սրան բռիան վի ա ունում ու իրան հետ տանըմ ա իրան տունը։ Էնտեղ մի քանի օր սրան պահելուց եդը, մի օր էս բաղըրկյանը էս կնկանը սաթադմիշ ա ըլըմ, ուզում ա ձեռքը քցի. կլուխը

մի անի։ Ասում ա. «Քեզ պիրել եմ ինձ համար, պետք ա անպատճառ խոսքս կատարես»։ Կնիկը սրան ասում ա. «Ամո՛թ ա, քու աղամարթութենին, որ մի կտոր հաց ես տվել, ուզում ես հրամես»։ Մի խոսքով բաղրկյանը ինչքան էլ տանջվում ա, կարում չի սրան ձեռ տա, սա մոտ չի թողում։

Բաղրկյանն էլ սրա վրա կզնվում ա, սրան տնում ա մի ղութիկի միչի, ռեխը պինդ փակում ու քցում ծովը։ Ծովի լափուն էս ղութին տանելավ տանում ա, հանում մի շհաբի ղրաղի տուս ա քցում։

Էդտեղ էլ ամեն օր մի քյասիբ տղա իրանց կրակի համար շոփեր, խուշուր-մուշուր հվաքելիս ա լըմ, բեղափիլ տեսնում ա բեսի մի մեծ փետ, ուրխանում ա, ասում ա. «Հեչկել ըիկու որ հվաքեի, սրա կեսի զադամ կարալ չի հվաքեմ», ասում ա ու նի ա մտնում հանում, տեսնում, որ ի՛նչ փետ, ի՛նչ պան, մի փակած ղութիկ ա։ Պաց ա անում, տեսնում՝ միչին մի կնիկ էլ կա, բոլ փող էլ, սրան ընդիան վեր ա ունում, պիրում իրան տուն, լազաթին պատիվ ա տալի էտ կնկանը ու իրան քվոր պես պահում ա։ Մի օր էս կնիկը հրցնում ա էդ տղին. «Ի՞նչ մտքով ես ինձ պահում»։ Տղեն ասում ա. «Ինչպես իմ քիրս, էնպես եմ պահում, ուրիշ միտք չունեմ»։ Էդ կնիկը ասում ա. «Դե որ տհենց ա, տու էլ իմ ախպերն ես, ես քեզ համար ինչ ասես, կանեմ, փողը ինձանից՝ ի՞նչ ուզում ես շինիր, ինչքան ուզում ես կտամ»։

Էս տղեն պերում ա իրան համար լավ-լազաթին ամարաթնի ա կաղնացնում, դովլաթ անում, թաքավորի պես սկսում ա արխեին ապրել։ Սրա էս հարստութենի ծենը հասնում ա թաքավորի ականջը։ Էս տղին դուշման մարթիկ քյնում են թաքավորին ասում. «Բա քու փորը ո՞նց ա վեր ունում, որ քու ֆողումը մի դյաղի մինը էրեկ-մեկէլ օրը մի կտոր հաց էլ չէր ճարում, որ ուտի, էսօր բենիկ քու տներից լավ ամարաթնի ա շի՞նել, քու դովլաթիցը լավ դովլաթ ա շինել ու էքուց-էլօր էլ վեր դի կենալ ասիլ, թե թաքավորը տու չես, ես եմ։ Թաքավորն ապրած կենա, տու քանի թաղա յա, քանի դեռ հլամ կլուխը պըցրցրել չի, արի տու տրա կլխին տու, թող ոտը իրան յորղանի դյորա մեկնի, իրան դյորա թող ժած կյա»։

Թաքավորը միտք ա անում, միտք ու ասում ա. «Ես շատ ուրախ եմ, որ իմ շհաբիս միչին քյասիբը մի կտոր հացի ա տիրացել ու փառք լի աստծուն, օրը հզար պերան փառք, որ նա չի կորցնում իմ քյասիբին ու խեղճին»։ Էդ թաքավորին խարար տվող խային մարթիքը տեսնում են, որ թաքավորը տխրելու տեղակ հլա ուրախացավ, էլ ծեննները կտրում են ու սուս ու փուս ետ տանում։

Սրանից հետո շատ ա անց կենում, թե քիչ, մի օր էդ կնիկը էդ աղին ասում ա. «Աստված քեզ էս դադամ մալ ու դովլաթ ա տվել, քեզ համար ամոթ ա, որ քու թաքավորին մի անքամ էլա դոնաղ չկանչես, պատիվ չանես։ Քյնա թաքավորի կուշտը, ասա. «Թաքավորջն ապրած կենա, համեցեք իմ տուն ճաշի»։ Թե որ պան ա թաքավորը կգա, ես լավ պատրաստություն կտեսնամ, լավ պատիվ կանեմ։ Թե որ թաքավորը հարցնի, թե էս կերակուրնին, էս պատրաստությունը ո՞վ ա տեսել, ասա իմ կնիկն ա տեսել։ Թե որ հավատալ չի, տեղդ կնեղի, վնաս չունի ինձ շհանց կտաս, կասես. որ ես եմ պատրաստել»։

Էդ աղեն ահենց էլ անում ա, քյնում ա թաքավորին հրավերք ա անում։ Թաքավորը ասում ա. «Աչքիս ու գլխիս վրա. կկյամ»։ Սա վեր ա ունում իրան նազիրին ու վազիրին քյնում ա էդ աղի տունը ճաշի։ Էհե հացի են նստում, սուփրեն փռում են, խորակնեն շարում են, էս թաքավորը մնում ա սառած կաղնած, տեսնում ա ըսկի իրա տանն էլ չկա էս դայդի սարք ու կարքիցը ու խորակնեքիցը։ Էս աղին թաքավորը հարցնում ա, թե. «Էս ո՞վ ա պատրաստել»։ Տղեն ասում ա. «Իմ կնիկն ա պատրաստել, թաքավորն ապրած կենա»։ Թաքավորն ասում ա. «Սուտ ես ասում, էս քու կնկա պանը չի, դրուստ ասա, թե չէ կլուխդ թողնել կտամ էս սհաթիս»։

Էս խեղճ աղեն էլ կարըմ չի պահի, ասում ա. «Թաքավորն ապրած կենա, իմ քիրացուն ա պատրաստել»։ Ասում ա ու քիրացվին շհանց ա տալի։ Թաքավորը սրա սիրունությունի վրա խելքահան ա ըլում։ Իտի էլ պա՛ն չի ասում, հացը ուտում ա, կյալիս ա տուն թե չէ, մարթ ա ղարկում էտ աղի կուշտը, ասում ա. «Քու քվորը ես պիմ առնիլ»։ Էս աղեն էլ չի՛ ասիլ. «Թաքավոր ա, ըսկի որան չէ ասել կլի, ասում ա՝ «Հա՛», լավ էս ասում, թաքավորն ապրած կենա»։ Սրանից հետո պերում են օխտը օր, օխտը քըշեր հարսանիք են անում, պսակում են թաքավորին էս կնկա վրա։

Պսակվելուցը հետո, մի րիկու թաքավորը կյալիս ա էս կնկա կուշտը, ասում ա. «Էս քշեր քու դոնաղդ եմ»։

Կնիկը ասում ա. «Հալա նոր եմ եկել քու տունդ, դեռ տանդ խալխի հետ, ունեցածիդ-չունեցածիդ հետ շհանց տուր, հետո հալրաթրի դոնաղ էլ կյա, մոտս էլ կկենաս, ես քոնն եմ, տո՛ւ իմն ես»։ Թաքավորը էս որ մանըմ ա, հմանըմ ա, որ կնիկը իրանից խելոք ա խոսում, ձեռաց զապիսկա ա տալի իրան քառասուն կնանոց վրա, ասում ա. «Ջիմնուտ գլխավորն էլ սա յա, ինչ կա-չկա տանս, սրան շհանց տվեք։ Ինչ որ կասի սա, չիմդ էլ որան լսեցեք»։ Էս կնիկը քյնում ա թաքավորի տան ամեն քունջ ու

պուճախն էլ ման կյալիս, քառասուն կնկա հետ էլ ասըմ, խոսըմ, ինչ որ սա հրամայում ա, ռանց մի խոսք ասելու ձեռաց կատարում են։

Մի օր էս քառասուն կնկանն էլ սա վի ա ունում, ասըմ ա. «Քյնանք ծովի ղրաղին սեհր անենք»։ Քյնում են ծովի ղրաղը թե չէ, տեսնում են բեսի մի գյամի ա քյնում. էս կնիկը կաղնացնել ա տալի, էդ քառասուն կնանոց էլ նստացնում ա, սա գյամչուն ասում ա. «Քշի՛»։ Քյնում են, քյնում, շատ թե քիչ՝ աստոծ ա խաբար, քյնում են մի ցամաք են տես կյալի։ Սկսում են հմի էլ ոտով ճանփա ընկնել. քյնում են, քյնում, էն ճանփին մի մենձ էրի են ռաստ կյալի, նի են մտնում, տեսնըմ, որ բեսի մի մենձ օթախ ա, քառասուն մարթի էլ տեղ կա շինած, մեչտեղն էլ մի մենձ չարխի պղինձ կրակի վրա տրած էրկու արար վուրհավուր խորակ են էփում։ Հրցնում են թե. «Էստեղ ո՞ւմ տեղն ա։ Էտ ո՞ւմ համար եք խորակ էփում»։ Արաբնին ասըմ են. «Էստեղ քառասուն հրամի ա կենըմ, նհանց համար ենք խորակ էփում, բեսի որդի որ ա կկյան»։

Հրամու անըմը մանիլուն հադաղ էս կնանոց սիրտը ճաքում ա, ասըմ են. «Ո՞ւր պերիր մեզ ըստի, հմի որդի որ ա կկյան, մեզ հում-հում կուլ կտան»։ Էս կնիկը սհանց ասըմ ա. «Ըսկի վախիլ միք, ես ինչ որ կասեմ, ինձ լսեցեք։ Հրամիքը, որ կկյան, ես գիդամ, ձեզ կուզենան ձեռ տալ, էն վախտը տուք ասեցեք՝ ամոթ չի ձեր տղամարդութենին, դեռ հլա մի պատիվ տվեք մեզ, ուտենք, խմենք, քեֆ անենք, ետով տուք մերն եք, մենք՝ ծերը, ինչ ուզում եք, արեք։ Որ կասին, թե ի՞նչ եք ուզում, որ պերենք քեֆ անելու, կասեք՝ օխտը տարվա կյինի ու արաղ։ Եփոր կպերեն, նհենց արեք ծեր կենացը խմեն, նհանց հետը խմեցեք։ Նրանցից թաքուն պերաններուդ ստաքանը մոտեցրեք ու կնթկալներուտ տակիցը վեր ածեցեք, չխմե՛ք»։

Էս ասելուցը ետը, մնէլ տեսնում են բեսի քառասուն հրամի տուն մտան. տուն են մտնում թե չէ, մնում են ըրմացած. ասում են. «Օցը իրան պորտովը, ծիտը իրան թևովը ըստի կարըմ չեն ոտ կոխել, տուք էդ ի՞նչ ղայդի միլլեթ եք, որ սիրտ եք արել, եկել մեր տունը»։ Լհե ուզում են սհանց սաթախմիշ լեն, կնանիքը ասում են. «Ամոթ ծեր մարթութենին, մենք ծեր կուշտը ղոնաղ ենք եկել, տուք հլա մի մեզ պատիվ տվեք, ետով ինչ ուզրմ եք, արեք»։ Հրամիքը հրցնում են. «Ի՞նչով եք ուզում, որ ձեզ պատիվ անենք»։ Կնանիքը ասըմ են. «Օխտը տարվա կյինի ու արաղ ենք ուզում»։

Ձեռաց հրամիքնին քյնում են որդիան որդի օխտը տարվա կյինի ու արաղ են պերում ու նստում են, որ քեֆ անեն։ էն կնանիքը մի-մի ստաքան վի են ունում ու ասըմ՝ ծեր կենացը, ու խմում են. նրանից ետո, ինչ որ տալիս են, կնթկալների տակիցը վեր են ածում։

Սհանը շատ են խմում, թե բիչ. մի մուդաթ էս հրամիքը նհենց են հարմոտում, որ բսկի ոտներու վրա կարըմ չեն կաղնեն, խտոր են ընկնում ու մեռածի դայդի քնոտում։ էս կնիկն էլ լհե էդ էր ուզում, պերում ա՝ սհանց ոտերուցը հեշկել կլխներուն էլ սհանց տկլորացնում են, սհանց շորերը իրանք են հաքնում ու սրանց բաի հիլ անրմ ու տուս կյալի բյնում։

Սհենց շատ են բյնում, թե քիչ, մի մուդաթ էլ մի ուրիշ թաքավորի ֆոդումը տուս են կյալի։ Տու մի ասիլ, էդ ֆոդի թաքավորը մեռած ա լըմ, սրա խալիր հվաքված՝ իրանց համար թաքավոր հոկելիս են լըմ։

Բախտ-դուշին վեր են թողում ում կլխին որ վեր եկավ, նրան թարավոր են անում։ Սհանը տաու հյամ շհարիցը հեռու են լըմ վեր եկած. Բախտ-դուշին վեր են թողում չէ, թռչում կյալիս ա էս կընկա կլխին վեր ա կյալի։ Խալիր տեսնում ա, որ բեսի մի դարիր մարթի կլխի վեր էկավ, ասըմ են.—Դուշը դալաթ կլի, մնէլ վեր թոկեր։ Վեր թոկելու հատաղ էլետ կյալիս ու սրա կլխին ա վե կյալի։

էս խալիր տանըմ են սրան թարավոր են շինում։ էս քառասուն կնանոցն էլ վալիր, նադիր են կարրըմ էտ թաքավորի։ էս թաղա թարավորը իրան շհարի դրադին մի մենձ տուն ա շինել տալի։ Մարթիկ էլ տնում ա բոի դրավուլ, որ ով որ դեսը անց կենա, պիտի հաց ուտրցնեն, խմցնեն ու ճանիա տանեն, իրան սուրաթն էլ բաշիլ ա տալիս, պատիցը կալի ա տալիս ու ասըմ ա. «Ով որ հաց կուտի կոլրծնի, սուրաթիս մտիկ կանի ու ա՞խ կրբաշի, նրան պոնեք, պերեր իմ կուշտը»։

Արան բսաի հիլ անենը, քյոռիր-քյուսուրին, ճանվու էկոդբյնոդոդին հաց ուտացնի, մենը էրթանք էս պուրթ կյդոդ մարթի կուշտը, տեսնանը՝ ի՞նչ լալ։

Էս պուրթ կյդոդը կնկանը եփոր ծառի կլխին կապած հիլ արաով, ետ տաոավ, էկավ տուն, տանը մի մուդաթ կենալեն ետը էս մարթեն մի էն դայդի ոչաջոդում պտահեց, մի էն դայդի թարսվեց սրա պանը, որ մի էրկու ամսից ետը խեղճ մարթը գյլիդ տրտակվեց ամեն պանից էլ, էլետ բյասիրացավ։ Տավարի, ոչխա-

րի մեջը էն ղայդի աղար ընկավ, որ չիմն էլ կոտորվեց, տունը քանդվեց. մի խոսքով՝ նհենց լա՜վ, նհենց լա՜վ, որ էլետ ա-ռաչվա ղայդի մի պուրթ կյղելու անեղիցը սավահի ուրիշ էլ պան չմնաց։

Էս մարթը ինքն իրան ասեց. «Հալբաթ էս չիմ իմ կնկա մեղ-քիցն էր, նա մեղավոր չէր, բևում ա, որ նա շատ արթար-ընա-բատ էր կացել, փիսը ես եմ, որ նրա հետ էն ղայդի նամարդութին արի, քյնա՜մ պերեմ կնկաս»։

Սա վեր ա կենում ու ճանփա ա ընկնում. շատ ա քյնում, թե քիչ, կյա՜լի էս թազա թաքավորի շհարումը ճանփեն անց կենա-լիս սրան տանում են էտ տունը, հաց են ուտացնում. մարթը մտիկ ա անում, տենում ա՝ բեսի պատիցը իրան կնկա սուրաթը կախ ա-բած, տենալուն հադաղ սրտիցը մի խոր ա՜խ ա քաշում։ Ախ քա-շելուն հադաղ սրան տանում են թաքավորի կուշտը։ Թաքավորը սրան ճնանչում ա, համա լիս չի քցում, ասում ա. «Սրան տարեք լավ-լաղաթին պահեք, պատիվ տվեք»։

Մի օրից եղը տենում են բեսի մի մարթ էլ եկավ հաց կերավ ու սուրաթին մտիկ անելուն հադաղ ա՜խ քաշեց, սրան էլ են տանում թաքավորի կուշտը։ Թաքավորը տենում ա՝ սա էն բազրկյանն ա։ Դու մի ասիլ՝ իրանից ետը սրան էլ ոչաշողումը կոխում ա, ինչ ունենում ա, չի ունենում, ձեռիցը քյնում ա, տրտակվում ա, մի օր էլ սա ասում ա. «Հալբաթ աստոծ ինձ պատժեց, որ ես էն կնկանը սաղ-սաղ ծովը քցեցի, արի քյնա՜մ ման կյա՜մ, բալքի ծովը մի տեղ հանել ա, քթնեմ ու ետ պերեմ ու իմ քվոր սլես պահեմ նրանց»։ Թաքավորը սրան էլ ա ասում. «Տարեք, պահեցեք»։

Էքսի օրը տենում են բեսի մի տղա էլ եկավ, սրան էլ տանում են ուտացնում են, խմացնում են. սա սուրաթին մտիկ ա անում թե չէ, էլետ ա՜խ ա քաշում. սրան էլ են պռնում, տանում թաքավորի կուշտը, սա էլ էն չոփչին ա լում։ Մանում ա, որ իրան քիրացուն թաքավորի քառասուն կնանոցն էլ վի կալել ու փախել ա, շատ դարդ ա անում ու ինք իրան ասում. «Էսքան դովլաթը, հարստութի-նը ինձ տվեց իմ քիրացուն ու մի անքամ չասեց՝ հալալ ըլի քե, քյնա՜մ չոլե-չոլ ընկնեմ, ման կյա՜մ, բալքի քթնեմ, թե հալալ կա-նի ինձ էս ղադամ դովլաթը, հու էնա ետ կկյա՜մ, թե հու չէ, կասեմ՝ ախպե՜ր, արի քու ապրանքիդ տերութին արա»։

Սրան էլ թաքավորը ճնաչում ա, ասում. «Տարեք պահեցեք»։

Սրանից ետով կյա՜լիս ա էն թաքավորը, որի քառասուն կնա-նիքը էս կնիկը փախցրել էր։ Մի օր սա իրան վազիրին ասում ա.

«Արի ման կյանք գավրիշի կերպարանքով, բալքի կարենանք մի խաբար էլա մանանք, տեսնանք՝ իմ կնանոնցը գվորը տարավ էն կնիկը»։

Մ՚անք էլ ման կյալով, ման կյալով, կյալիս են, տեսա կյալի էդ Թաքավորի շհարումը։ Մ՚անք քյնում են էնտեղ, որդի խալխին տանում են. ըտի հաց են ուտում պրծնում, մնէլ մտիկ են անըմ, տենըմ ըեսի էն կնկա սուրաթը ըսափ քաշ արած, մտիկ անելուն հաղաղ էս Թաքավորը ա՞խ ա քաշում։ Էս որ լսում են, նրան էլ տանում Թաքավորի կուշտը, Թաքավորը ճանաչում ա ու ահանց էլ ա ղարկում, որ պահեն։

Էս Թաքավորը եփոր տեհնում ա իրան հետ պտահած մարթիրը չիմ էլ եկել են, մի օր ահանց տուս ա պերում մի մեյդան տեղ, ցերկով կաղնացնում ա ու չիմնուն էլ կենտ-կենտ հրցնում ա, թե. «Ինչի ախ քաշիրք»։ Չիմնուց առաջ պուրթ կյզողին ա հրցնում։ Պուրթ կյզողը ասըմ ա. «Թաքավորն ապրած կենա, իմ դարդերս շատ են, տրա համար ախ քաշեցի»։ Ասըմ ա. «Ասա՛, տեհնամ ի՞նչ ա քու դարդը»։

Պուրթ կյզողն ասըմ ա. «Աստծանե Թաքուն չի, ըեզանից ի՞նչ պահեմ. ես մի սիրուն կնիկ ունեի, մենք շատ բյասիր էինք։ Ես նրան սանր հիլ արի, ըյնացի դարբրութին՝ աշխատանք անելու չուրս տարի վաղով։ Կնկանս հետ էլ Քրիստոսի անրնով հացով, կյինով օրթում կերանք, որ էրկուսս էլ էնրան ընարաս կենանք, որ մինչև իրար տենանք։ Չորս տարի վաղես եփոր թմամեց, ետ դառա էկա տուն, տեհա որ ոնց որ իմ տունը հիլ եմ արել ըյնացել՝ նրա հըն ու թոզն էլ չկա. էն դայդի ամարաթնի ա կաղնացրած իմ տան տեղը, որ Թաքավորի լայաղ մալ ու դովլաթին էլ ծեր ու պուճախ չկա, էնրան ա հարստացել իմ կնիկը։ Ես ինձ ու ինձ տեսցի. «Հալբաթ իմ կնիկը ընարատ չի կացել, շանորթութին ա արել, հարուստ մարթի սիրող ա պահել, որ էս դաղամ դովլաթի տեր ա տասել»։ Միտք արի, միտք արի, մին, ասի. դամես փորձ կանեմ, շան դայդի սատկացնեմ, մնէլ չարի. մի օր խափեցի էն խեղճին, թե տարած էրազումս ինձ ասեց, որ վլյան ախպրի կշտին ձեզ ընխա կըի։ Սհենց խափելութինով խեղճին դուրս էն ծառի կլուխը պրցրցրի ցվալումը տրած, թոկը սլինդ կապեցի ծառիցը, եկա տուն, ասացի՝ թող ծառի կլխին սոված սատկի, դուրդուդուշի փայ լի, չունքի նա էդ դայդի նամարդութին արալ։ Իմ տուն կյալուցը եար մի ամիս չրաշեց, ինչ որ ապրանք-դովլաթ, տուն-տեղ ունեի, չիմն էլ ձեռիցս ըյնաց, քար ու ըանդ լավ, ես էլեա մնացի

էլ էն քյասիբը. սիրտս ասեց՝ իմ կնիկը մեղավոր չէր, տրա համար աստոծ ինձ պատժեց։ Ուրիշ էլ իլլաչ չգտա, էլետ նետս ու աղեղս վե կալա, ասեցի՝ քյնամ աշխարե-աշխար ման կյամ, բալքի մի խաբար մտնամ իմ կնկանիցը։ Էկա էստեղ էն տանը հաց կերա, մի սուրաթ կար էնտեղ կախ արած, շատ նման էր իմ կնկանը. տրա համար էլ ախ քաշեցի։

Տրանից ետով բազրկյանին ա հրցնում, թե. «Դու ինչի՞ ախ քաշեցիր»։ Նա էլ ասում ա. «Թաքավորն ապրած կենա. էտ կնիկը ինչ էտ մարթը ասըմ ա, ես տեհա ծառիցը կախ արած, վե պիրի տարա իմ տունը, մի էրկու իրեք օր պահելուց ետը, աստծանեն թաքուն չի, քեզանից ինչ պահեմ, ուզեցի, թե տրան ձեռ տամ. կլուխը ինձ հետ մի անի, մոտ չթողեց։ Ես կզնվեցի վրեն, մի ղուիկի միչի տրի ու ծովը քցեցի, տրանից ետը ոչաջողումը ինձ կոխեց, ինչ հարստութին ունեի, ձեռիցս քյնաց։ Ես ինձ ու ինձ ասեցի՝ քյնամ աշխարե-աշխար ման կյամ, բալքի սաղ, թե մեռած, ծովը մի տեղ հանած կլնի, քթնեմ էլեղ ետ պերեմ իմ բվոր պես պահեմ։ Եկա էս տանը հաց կերա. էնտեղ մի սուրաթ էր կախ արած, շատ նման էր նրան, տեսա թե չէ, ախ քաշեցի. երանի, թե մի հետ էլ նրան տեննամ, նրանից ետը թեկուզ մեռնեմ էլ դարդ չեմ անիլ»։

Տրանից ետը չոփչուն ա հրցնում. թե. «Ինչի՞ ախ քաշեցիր. տուս։ Տա՜ էլ ասըմ ա. «Էդ կնիկը բթս. վե կալա պիչի տուն՝ սպահեցի, տա՜ ինձ հարցրեց, թե՝ ինձ ինչ մտքով ես պահում, ես ասեցի, թե՝ ոնց որ իմ քիրս. էն դուչի մտքով եմ պահում։ Տրանից ետը էտ կնիկը ինձ էնքան փող, դովլաթ տվեց, որ թաքավորի վայաղ։ Մեր ֆողի թաքավորը իմ տունը ղոնաղ էր եկել, հվանեց էտ իմ քիրացվին, եղո տրա վրա փսակվեց. մի էրկու օրից եղը մացա, որ էտ իմ քիրացուն թաքավորի քառասուն կնանոցն էլ վեր ա կալել ու փախե։ ա. ես էլ վեր կացա նրա ետնա ման եմ կյալի. քթնեմ որ կա՜ իրան տված դովլաթը ինձ հալալ անի, գյա՜ թե չէ կյա՜ իրան ապրանքին տիրութին անի. հաց ուտելիս էն տանը նրա սուրաթի ղայդի մի սուրաթ տեհա դրա համար էլ ա՞խ քաշեցի։ Տրանից ետով թաքավորն էլ իրան կլխի էկածն ա ասըմ։ Մինմին քառասուն հրամիքն էլ են կենտ-կենտ իրանց կլխի եկածն ասըմ։ Ջիմնուն էլ խոսցնում պրծընում ա, հա՜ եդ ա տառնըմ էս պուրթ կյղողին, ասը։՝ ա. «Հու մացար, որ էս ղադամ մարթի կլխին օյին էկողը քու կնիկն ա էլել։ Թե որ նա էսքան մարթի կլուխ չի վի պերել, տու՜ ոնց իր սիրտ անըմ նրա կլխին էդ ղայդի օյին իր կյալի. համի ասա տեննամ՝ քու պատիժը ի՞նչ աս։

Էս խեղճ պուրթ կյզողը ասըմ ա. «Իմ արինը քե հալալ ա, Թարավորն ապրած կենա։ Կլուխս կտրիլ տուր»։ Էդ վախտը, էդ Թաքավորը նոր յիս ա քցում պուրթ կյզողին, ասըմ ա. «Էդքան խալխի կյխի ուրին էկողը ես եմ, ես քու կնիկն եմ»։

Դրանից հետով իրան ոհաթին ասըմ ա. «Էս իմ հալալ մարթն ա. թե սրան թաքավոր կաննք, ես էլ կմնամ էստեղ, թե հու չէ, ես իմ մարթին վե իմ ունում, քյնում եմ տուն»։ Էս ասելուցը հետը էն ոհաթը էս պուրթ կյզողին թաքավոր են օծում, էս կնիկն էլ թաքուհի ա դառնըմ։

Սրանից հեդր էս կնիկը էն սովդաքարին ասըմ ա. «Տու քյնա քու տուն, քու կորցրած հարստութինը ետ կքաննես»։ Ղորթ որ, սովդաքարը կյալիս ա տուն թե չէ, աջողութինը աջողութենի վրա ա սրան կյալի, ինչ որ սա անըմ ա, մինը հինգ ա տառնըմ։ Մի ամիս անց չի կենըմ, սա էննենց ա հարստանըմ, որ առաջվանից տհա շատ դովլաթի ու փողի տեր ա տառնըմ։ Ձոփ հվաքողին էլ ասըմ ա. «Քյնա, աստոծ քու պանն աչողի, ինչ որ տվել եմ քեզ, քու մոր կաթնի պես հալալ լի քեզ»։ Էս քառասուն կնանոցն էլ տալիս ա էն թաքավորին ու տհանց էլ ա ճամփու տնում։

Հրամիրներին էլ համ իրանց շորերն ա ետ տալի, համ էլ բոլ փող ա բախշում ու ճանփա քցում։ Իրան մարթն էլ սկսում ա լավ-յաղաթին թաքավորութին անել ու ոհաթը կառավարել։

Շատր ընդի, խերր ըստի։ Աստծանե իրեք խնձոր վե կյա. մինը՝ ասողին, մինը՝ լսողին, մինն էլ՝ ալամ աշխարհքին։